

Keuze uit de aanwinsten De collectie CNO

De Stichting Cultuurgeschiedenis der Nederlanders Overzee (CNO) werd in 1961 opgericht met als doelstelling 'het behoud van de voorwerpen, documenten en monumenten welke herinneren aan het verblijf van de Nederlanders en aan de Nederlandse vestigingen buiten Europa of welke onder invloed van Nederlanders aldaar zijn ontstaan'.

De oprichting van de stichting werd destijds in belangrijke mate gestimuleerd vanuit het Rijksmuseum, in het bijzonder vanwege het eerste aspect van de doelstelling, het behoud van voorwerpen. Vanaf het begin hebben stafleden van de afdelingen Nederlandse Geschiedenis en Beeldhouwkunst en Kunstnijverheid deel van het bestuur uitgemaakt. Bij de uitvoering van de doelstelling was het verzamelen van (kunst)voorwerpen, voornamelijk afkomstig uit voormalig Nederlands-Indië, het aspect dat voorop stond. CNO begon met het opbouwen van een collectie die een zodanige kwaliteit had, dat zij, als bruikleen van de stichting CNO, in de vaste opstelling van het museum een rol kon vervullen.

In de loop der jaren kon de verzamelactiviteit van CNO echter niet op het peil van de beginjaren gehandhaafd blijven, voornamelijk vanwege de combinatie van sterk stijgende prijzen en teruglopende financiële mogelijkheden. De weinige objecten die nog werden verworven waren voornamelijk van documentair belang.

Begin 1994 besloot CNO een nieuwe koers in te slaan, waarin voor verzamelactiviteiten geen plaats was.

In het licht van die omstandigheden werd met het ministerie van WVC en het Rijksmuseum overeengekomen de collectie CNO aan het museum te verkopen, welke verkoop ten overstaan van notaris mr J.C. Posch op 15 april 1994 geëffectueerd werd. De collectie CNO bestaat uit ruim 180 objecten, waarbij in het bijzonder de meubelen en zilveren voorwerpen opvallen door hun specifieke kwaliteit.

Enkele hoogtepunten worden hier behandeld.

Afb. 1. Koloniaal hemelbed van ebbehout, met getorste poten en stijlen en met een hoofd- en voeteneind met in reliëf gesneden lotusranken en waarin respectievelijk drie en twee rijen met getorste spijlen zijn verwerkt.

H. 233 cm, L. 230 cm,
Br. 152,5 cm.

BATAVIA, ca. 1680–1720.

Opn.: Dit Bataviase ledikant behoort tot een kleine groep koloniale hemelbedden die alle min of meer hetzelfde model volgen, afgeleid van Spaans-Portugese voorbeelden. Vergelijken met de meeste Noordeuropese hemelbedden zijn deze koloniale pronkmeubels meer opengewerkt en minder zwaar

vormgegeven, wat mede zijn oorzaak vindt in het klimaat in de tropen. In zeventiende- en achttiende-eeuwse inventarissen worden deze meubels omschreven als 'kooien'. Een verwant ledikant bevindt zich in het Haags Gemeentemuseum.

Lit.: Cat.tent. *Wonen in de wijde wereld*, Tropenmuseum, Amsterdam 1963, nr. 38; Th.H. Lunsingh Scheurleer, 'Ebbehouten meubilair', *Verslagen en aanwinsten Stichting Cultuurgeschiedenis van de Nederlanders Overzee* 1961–1965, pp. 28–30, met afb.; J. Veenendaal, *Furniture from Indonesia, Sri Lanka and India during the Dutch period*,

Delft 1985, pp. 66–68, afb. 59. *Herk.*: Collectie Wiessing, 1963; CNO nr. 10. Aankoop 1994 (inv.nr. BK-1994-37).

Afb. 2. Schrijfcassette van cornouillehout(?) belijmd met ivoor, versierd met gegraveerde friezen van bloem- en bladranken en zilverbeslag. H. 26 cm, L. 52 cm, Br. 23 cm. INDIA, VIZAGAPATNAM, ca. 1775-1800.

Opn.: Met ivoor belijmde, koloniale meubelen waren een specialiteit van Vizagapatnam aan de oostkust van India. Veel van dit Indiase meubilair werd in de 18de en 19de eeuw voor de Engelse markt geproduceerd. Een verwant draagbaar schrijfkabinet dat afkomstig is uit het bezit van de Gouverneur-Generaal (in 1811) J.W. Janssens bewijst

dat ook Nederlanders soms zulk werk bestelden: dat schrijfkabinet, nu in het Rijksmuseum (inv.nr. BK-NM-11907), is gedecoreerd met gegraveerde voorstellingen naar Nederlandse prenten. De oorspronkelijke benaming van dit soort schrijfmeubeltjes is 'arkientje' of 'arkinje', een verbastering van het Portugese woord 'arquinha' voor kastje. *Lit.*: W.G.F.C. Rissink, 'Een arkientje', *Verlagen en aanwinsten Stichting Cultuurschiedenis van de Nederlanders Overzee* 1966-1967, pp. 40-41, met twee afbeeldingen. *Herk.*: Collectie J.M.W. van der Poorten Schwartz, Leer-

sum; Veil. Mak van Waay, Amsterdam 24/5-6/6-1966, nr. 1617; CNO nr. 35. Aankoop 1994 (inv.nr. BK-1994-42).

Afb. 3. Gueridon van djattihout, bestaande uit een ranke stam van gestapelde balusters onder een klein rond blad en rustend op drie rijkgesneden klauwpoten.

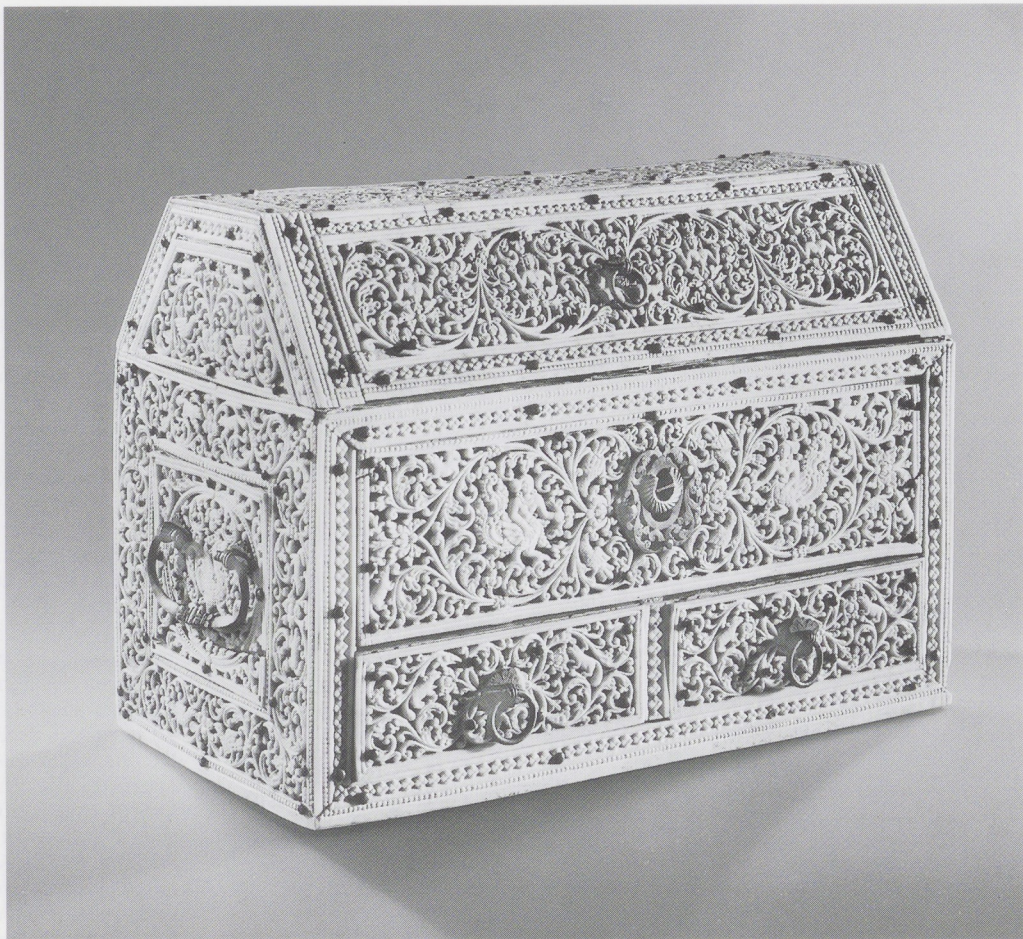
H. 122 cm.

BATAVIA, ca. 1725-1750.

Opn.: Gueridons of knapen voor kandelaars, pruiken of kwispedoors vormden een frequent voorkomend meubelstuk in laat zeventiende- en achttiende-eeuwse koloniale interieurs, zoals inventarissen en afbeeldingen uit de tijd demonstreren. De inboedel van Gouverneur-Generaal Abraham van Riebeeck, opge maakt in 1715, bevatte zelfs zeventien *knapen*. Dit exemplaar werd, met steun van het Dr. Hendrik Muller's Vaderlandsch Fonds, in 1972 door CNO verworven uit de verzameling Van Oosterzee-de Geus, een belangrijke collectie koloniaal meubilair die aan het begin van deze eeuw te Batavia bijeen was gebracht.

Lit.: F. Liefkes, 'Een vrouwenstoel en twee kandelaarknappen', *Verslagen en aanwinsten Stichting Cultuurgeschiedenis van de Nederlanders Overzee* 1972-1973, p. 45, afb. 3; J. Veenendaal, *Furniture from Indonesia, Sri Lanka and India during the Dutch period*, Delft 1985, afb. 143.

Herk.: Collectie mevr. J.F.G. van Oosterzee-de Geus, 's-Gravenhage 1972; CNO nr. 93. Aankoop 1994 (inv.nr. BK-1994-52).

Afb. 4. Kistje van without, belijmd met mica en ivoor, dat is versierd met ajour gesneden velden van lotusranken, waartussen mensen, dieren en mythologische wezens; voorzien van zilverbeslag. H. 17 cm, L. 23,5 cm, Br. 23,5 cm. SRI LANKA (Ceylon), ca. 1650-1700. *Opm.*: Dit 'juwelenkistje' behoort tot de vroegste voorbeelden van koloniaal, met ivoor belijmd meubilair in Nederlands bezit. De uitvoering is bijzonder omdat de opengewerkte ivoren platen zijn gemonteerd op een onder-

grond van mica dat voor een luisterrijk effect zorgde. De vorm van dit kistje komt in de 17de-eeuwse koloniale kunst van India en Ceylon vaker voor en is afgeleid van een Europees koffermodel. Qua model is er ook verwantschap met de zogenaamde 'Robinson casket' (Victoria and Albert Museum, Londen, inv.nr. IS 41-1980), een met ivoor belijmde kist die deel uitmaakte van een Ceylonese diplomatieke gift aan een Portugese missie omstreeks 1550. In de decoratie komen o.a. kinnara voor, mensvogels uit de Indiase mythologie.

Lit.: 26e Oude kunst en antiek beurs (1974), p. 54, met afb.; F. Liefkes, 'Een houten juwelenkistje', *Verslagen en aanwinsten Stichting Cultuurgeschiedenis van de Nederlanders Overzee 1974-1975*, p. 38, met afb.; J. Veenendaal, *Furniture from Indonesia, Sri Lanka and India during the Dutch period*, Delft 1985, afb. 29. *Herk.*: Antiquair Wouter Brouwer, Hilversum 1974; CNO nr. 107. Aankoop 1994 (inv.nr. BK-1994-55).

Afb. 5. Servieskast van sono keling (Indisch zwarthout), padoekhout en ijzerhout, met opengewerkte gesneden kuif en snijwerk op het onderstel; voorzien van zilverbeslag.
H. 278 cm, Br. 179 cm,
D. 71 cm.
BATAVIA, ca. 1750–1800.
Opm.: Deze kast vormt een

paar met een exemplaar dat in 1972 door het Rijksmuseum werd verworven (BK 1972-26).
Lit.: F. Liefkes, 'Oostindische kabinetten', *Verlagen en aanwinsten Stichting Cultuurschiedenis van de Nederlanders Overzee* 1970–1971, p. 59–61, afb. 3; J. Veenendaal, *Furniture from Indonesia, Sri Lanka*

and India during the Dutch period, Delft 1985, p. 116, afb. 149.
Herk.: Verz. Brewer van Vrijenes, Brussel; Veil. P. Brandt, Amsterdam 29/3-2/4-1971, nr. 1382/3, met afb.; CNO nr. 83. Aankoop 1994 (inv.nr. BK-1994-50).

Afb. 6. Brandewijnkom van zilver.
H. 9,5 cm, Diam. 15,5 cm.
BATAVIA, ca. 1700-1725.
Merken: Batavia, M in vierkant, mt. NS in rechthoek.
Opm.: Dit voorwerp vertoont een opmerkelijke combinatie van Europese en oosterse elementen. Het type van de brandewijnkom met zijn ondiepe ronde, gelobde vorm en liggende platte handvatten, vindt zijn oorsprong in de vroege zeventiende eeuw in Friesland, terwijl de decoratie van de zes panelen met opgelegde, gestileerde bloemtakken tegen een geruwde ondergrond Chinees van aard is. Dergelijke versieringen werden in deze periode in Nederland en Engeland wel toegepast op zilveren theebussen en theepotten, maar brandewijnkommen met een oosterse decoratie kwamen daar niet voor. Het feit dat Chinese handwerkslieden in Batavia een belangrijke rol speelden,

verklaart de aanwezigheid van Chinese versieringen op dit van oorsprong Friese voorwerp.

Lit.: cat. tent. *Zilver uit de tijd van de Vereenigde Oost-indische Compagnie*, Haags Gemeentemuseum, Den Haag, 1966-'67, nr. 48.

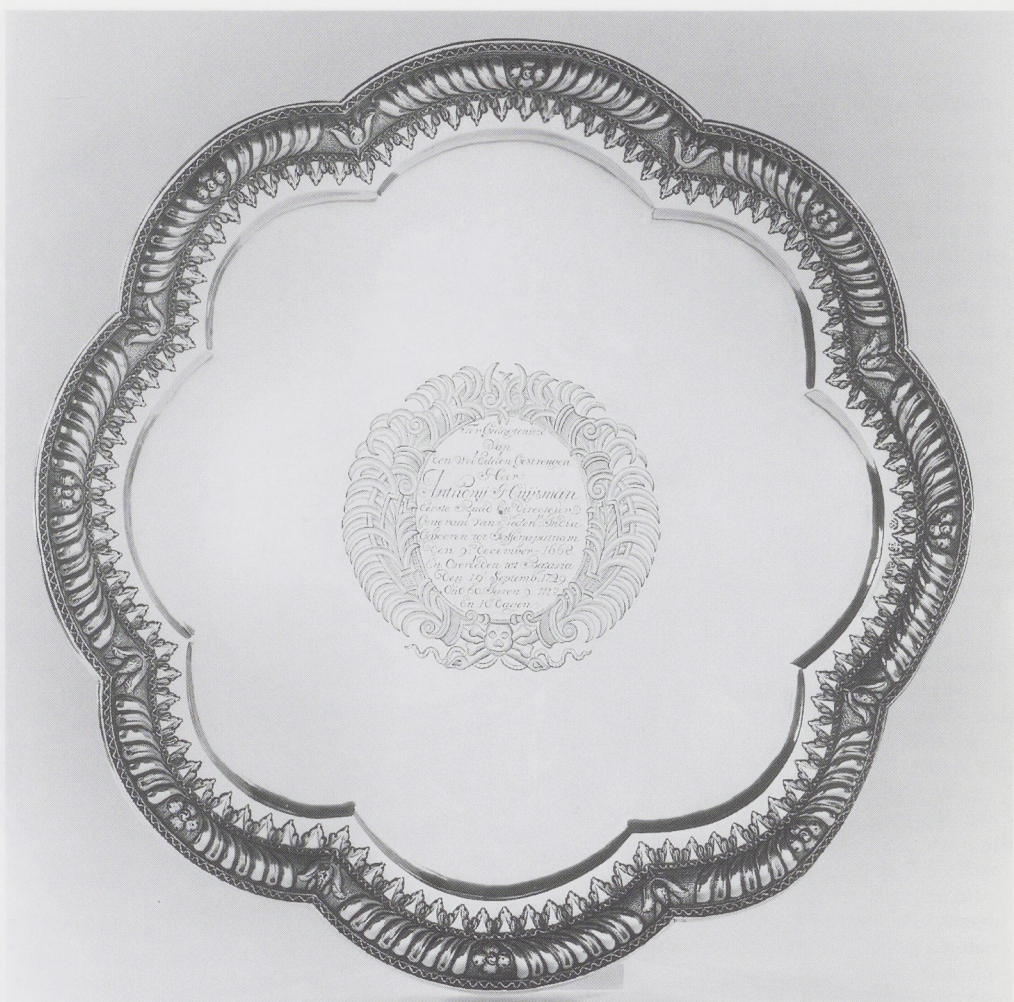
Herk.: Aankoop veiling P. Brandt, Amsterdam 1965; CNO nr. 23. Aankoop 1994 (inv.nr. BK-1994-77).

Afb. 7. Schenkpiring van zilver.

Diam. 34,5 cm.
BATAVIA, 1729, DOOR JAN VAN CLOON.

Merken: Batavia, w in cirkel = onbekend merk, mt. IVC in ovaal = Jan van Cloon; gegraveerd op het plat *Ter gedachtenisse van den Wel Edelen Gestrengen Heer Anthonij Huijsman Eerste Raad En Directeur-generaal van Nederl's-India Gebooren tot Jaffenapatnam Den 9' December 1669 En Overleden tot Batavia Den 19' September 1729 Oud 60 Jaren 9 Mn En 10 dagen.*

Opm.: In Batavia bestond onder de Hollanders het gebruik om bij testament gedachtenisborden met een toepasselijke inscriptie na te laten. Deze in het Maleis geheuten 'pirings' kwamen in de plaats van overlijdenspenningen, die men aanvankelijk in navolging van het moederland

uitreikte. Vaak zijn de schenkbladen versierd met aan de renaissance-stijl ontleende randen. Zo ook het hier getoonde bord met gegolfde omtrek, waarbinnen zich een knerrenrand bevindt die op een aantal plaatsen onlogisch onderbroken wordt door gestileerde bloemen, een koloniaal vorm-element dat men in Europa nimmer zo zou aantreffen. Datzelfde geldt voor de binnenrand van spitse palmetten. Binnen de in het midden van

het plat gegraveerde lauwerkrans herinnert een inscriptie aan de overleden hooggezeten voc-dienaar Anthonij Huijsman. In 1681 op 13-jarige leeftijd in dienst van de compagnie getreden, doorliep Huijsman de volgende functies, koopman te Palona, opperkoopman en adminstra-teur in Colombo, opperhoofd van Casimbir en secunde der Bengalese Directie, directeur van Bengalen, lid van de 'Hooge Regeering' van Bata-via, om het uiteindelijk in

1725 tot eerste raad en directeur-generaal van de handel te brengen.

Lit.: W.G.F.C. Rissink, 'Anthonij Huijsman, een belangrijk dienaar van de compagnie', *Verlagen en aanwinsten Stichting Cultuurschiedenis van de Nederlanders Overzee* 1970-1971, pp. 53-54, met afb.

Herk.: Premsela & Hamburger, Amsterdam 1970; CNO nr. 42. Aankoop 1994 (inv.nr. BK-1994-79).

Afb. 8. Schaal van zilver.
H. 4 cm, Diam. 42,5 cm.
Vermoedelijk SRI LANKA,
(Ceylon), ca. 1750.

Opn.: De rondingen van deze achtlobbige schaal zijn vaardig versierd met bloem- en blad-ranken en gevleugelde kinderkopjes, welke men ook aantreft op gesneden ebbehouten meubelen uit Ceylon. Tussen de rondingen bevindt zich telkens een schelpmotief boven twee van elkaar afgewende vogels. In het midden van het

gladde plat is een roos gegraveerd. De grote overdadig bol-lende uitstulpingen en het scherp uitgevoerde ornament, contrasteren met de veel zachtere vloeiende golvingen en versieringen van de Nederlandse zeventiende-eeuwse gelobde schalen.

Lit.: W.G.F.C. Rissink, 'Drie voorwerpen uit India en Ceylon', *Verslagen en aanwinsten Stichting Cultuurgeschiedenis van de Nederlanders Overzee* 1961-1965, pp. 32-33,

met afb.; cat. tent. *Zilver uit de tijd van de Vereenigde Oost-indische Compagnie*, Haags Gemeentemuseum, Den Haag, 1966-'67, nr. 14.

Herk.: Algemene Ethnografica- en Kunsthandel Aalderink, Amsterdam 1965; CNO nr. 24. Aankoop 1994 (inv.nr. BK-1994-78).

Afb. 9. Rozenwaterflacon van zilver.

H. 29,5 cm, Diam. 10,5 cm.
INDIA of SRI LANKA (Ceylon),
18de eeuw.

Opn.: Rozenwaterflacons als deze werden vervaardigd in één van de VOC-vestigingen aan de kusten van India en op Ceylon, waar ze in navolging van de Indiërs en Ceylonezen door de Hollanders werden gebruikt. Men besprenkelde er op bruiloften het bruidspaar, en bij andere festiviteiten belangrijke gasten mee. Het type voorwerp met peervormige lichaam en lange dunne hals, herinnert aan vergelijkbare objecten van Perzische herkomst, terwijl de versiering van bloem- en bladranken aan Mongoolse kunst doet denken. Een identiek exemplaar dat met deze flacon een paar vormt bevindt zich als bruikleen in het Rijksmuseum.

Lit.: F. de Haan, *Oud Batavia, Gedenkboek*, dl. I, Batavia 1922, p. 303, F. de Haan, *Oud Batavia, Gedenkboek*, dl. II, Batavia 1922, p. 155; F. de Haan, *Platenalbum*, 1923, afb. D23 en J20; W.G.F.C. Ris-sink, 'Drie voorwerpen uit India en Ceylon', *Verlagen en aanwinsten Stichting Cultuur-geschiedenis van de Nederlanders Overzee* 1961-1965, pp. 32-33, met afb.; cat. tent. *Zilver uit de tijd van de Vereenigde Oost-indische Compagnie*, Haags Gemeentemuseum, Den Haag, 1966-'67, nr. 4; cat. tent. *v.o.c.-zilver, Zilver uit de periode van de Verenigde Oostindische Compagnie, 17de en 18de eeuw*, Collectie Haags Gemeentemuseum, Haags Gemeentemuseum, Den Haag, 1983, nr. 35.

Herk.: Collectie Ament; Veil. Mak van Waay, Amsterdam 26/5-5/6-1964, nr. 2513 (paar); CNO nr. 14. Aankoop 1994 (inv.nr. BK-1994-76).

Afb. 10a-b. Vijfdelige inro van lakwerk met knoop (ojime) en gordelknoop (netsuke) met aan de ene kant een voorstelling van een Hollander met een hondje aan een riem en aan de andere kant van een roodharige dienaar met twee hondjes en een Westers gebouw op de achtergrond. H. 10,2 cm, L. 5,2 cm, Br. 3 cm.

JAPAN, ca. 1800-1860.

Opm.: De voorstelling van de Hollander met een hondje aan de lijn is ontleend aan een Japanse prent uit Nagasaki van omstreeks 1750 en vaker gebruikt als versiering op inro. *Herk.:* Veil. Christie's, London 1985; CNO nr. 160. Aankoop 1994 (inv.nr. RAK-1994-14).

Afb. 11. Wapenbord met een gegolfde rand, gedecoreerd in emailkleuren en goud op de glazuur. In het plat is binnen een kelkkrans een alliantiewapen geschilderd, de rand is gedecoreerd met een doorlopende bamboerank met strooibloemen en twee gevlochten gouden koorden.

Diam. 28,7 cm.

CHINA, ca. 1750-1775.

Opm.: Het wapen van de vrouw is niet bekend, dat van de man is dat van de familie Victor waarvan één lid zich vestigde in Zuid-Afrika. Het

heeft echter het helmteken (een arm met een degen met daaromheen een krans) van Batavia. Uit een handgeschreven stamboom van de familie blijkt dat enkele leden van de familie in Batavia zijn gestorven (aantekening CNO-archief); één van hen zal de opdrachtgever van dit bord zijn geweest.

Het bamboemotief was in het derde kwart van de achttiende eeuw populair op Chinees wapenporselein dat bestemd was voor verschillende Europese landen.

Lit.: A.L. den Blaauwen, 'Chine de commande uit Batavia', *Verslagen en aanwinsten Stichting Cultuurgeschiedenis van de Nederlanders Overzee* 1961-1965, pp. 34-35, afb. 4. *Herk.:* Schenking mevrouw J. Terwen-de Loos, Leiden 1964; CNO nr. 11. Aankoop 1994 (inv.nr. RAK-1994-4).

Afb. 12-13. Twee wapenborden, gedecoreerd in onderglazuur blauw met in het plat een fazant bij een bloeiende plant op een rots. Verspreid over het plat, de wand en de rand zijn rond dit motief ranken, grote bloemmotieven en een wapenschild geschilderd.
Diam. 39,2 cm, 20,6 cm.
CHINA, ca. 1710.

Opn.: Het wapen komt overeen met dat van de voc-dienaar Jacob Pelgrom. Hij was van 1698 tot 1705 directeur van de vestiging in Bengalen en van 1707 tot aan zijn dood in 1713 ontvanger-generaal in Batavia. Zijn wapen komt ook voor op een zilveren bord (*Wonen in de wijde wereld*, Amsterdam, 1964, no. 164).

Deze borden behoren tot de vroegste voorbeelden van Chinees wapenporselein dat door voc-dienaren is besteld. Het is interessant de twee wapenschilden te vergelijken en te zien hoe verschillend de westerse motieven door de twee porseleinschilders zijn gekopieerd.

Lit.: A.L. den Blaauwen,
 'Chine de commande uit Bata-
 via', *Verlagen en aanwinsten*
Stichting Cultuurgeschiedenis
van de Nederlanders Overzee
 1961-1965, pp. 34-35, afb. 1.

Herk.: Veil. P. Brandt,
 Amsterdam 1965; CNO nr. 25.
 Aankoop 1994 (inv.nr. RAK-
 1994-5) en kunsthandel E.E.
 de Visser, Bilthoven 1967; CNO
 nr. 61. Aankoop 1994 (inv.nr.
 RAK-1994-12).

Afb. 14. Ajour fruitmand van porselein met naar buiten gebogen wand en twee vergulde oren. In het plat een wapenschild en op de rand een decoratieve band, beide in emailkleuren en in goud op de glazuur.

CHINA, ca. 1780–1800.

Opm.: De mand maakt deel uit van in totaal negen serviesstukken uit het bezit van de familie Van Idsinga. Op enkele stukken komt het alliantiewapen voor van de families Van Idsinga en Kien. Meyert Johan van Idsinga (1716–1763) trouwde in 1744 met Baltazarina Kien (1727–1763). Deze mand is kennelijk voor een volgende generatie Van Idsinga besteld. De spaarzame decoratie in emailkleuren en een vergelijking met wapenporselein voor de Engelse markt wijzen namelijk op een datering in de

laatste decennia van de achttiende eeuw (Vgl. D. Howard, *Chinese armorial porcelain*, Londen 1974, pp. 155 en 771, en D. Howard en J. Ayers, *China for the West*. Vol. II, Londen 1978, p. 439).

Lit.: D.F. Lunsingh Scheurleer, 'Enkele chine de Commande serviesstukken met het wapen van de familie van Idsinga', *Verslagen en aanwinsten Stichting Cultuurgeschiedenis van de Nederlanders Overzee* 1968–1969, pp. 52–53. *Herk.*: Mevrouw M.C. Lucasen-van Idsinga, Haarlem 1968; CNO nr. 53. Aankoop 1994 (inv.nr. RAK-1994-6).

Afb. 15. Papkom van verguld zilver.

H. 6,3 cm, Br. 26,1 cm, Diam. 13,4 cm.

Lit.: J. Verbeek, 'Een zilveren papkom', *Verslagen en aanwinsten Stichting Cultuurgeschiedenis van de Nederlanders Overzee* 1972–1973, p. 47, met afb.

Herk.: A.C. Beeling & Zn, Leeuwarden 1972; CNO nr. 68. Aankoop 1994 (inv.nr. BK-1994-82).

Afb. 16. Serviesdelen van zwart suassa bestaande uit een kraantjeskan (A), twee kwispelborden (B,C), een spoelkom (D), drie schotels (E,F,G) en twee koppen (H,I).

H. 37,1 cm (A),
H. 12,6 en 13,1 cm (B,C),
H. 6,8 cm, Diam. 13,4 cm (D),
H. 5,2 en 4,4 cm (H,I),
Diam. ca. 13 cm (E,F,G).
ZUID-CHINA OF VIETNAM, ca.
1720-1770.

Opm.: Zwart suassa is een legering van koper (ca. 75%), tin (ca. 15%) en zink (ca. 7%) en sporen van lood en arsenicum. Zink en arsenicum werden in Azië veelvuldig toegepast om mooi zwartkleurende alliages te verkrijgen. Het kenmerkende van de meeste voorwerpen in dit materiaal, die bekend zijn, is de combinatie van Europese vorm en gebruiksdoel met een Aziatische versiering. Veel van deze voorwerpen zijn te herleiden tot Nederlandse voorbeelden.

Lit.: J.B. Kist, 'Een merkwaardig koffieservies', *Verslagen en aanwinsten Stichting Cultuurgeschiedenis van de Nederlanders Overzee* 1974-1975, pp. 36-37, met twee afb.
Herk.: Kunsthandel Eila Grahame, London 1974; CNO nr. 111. Aankoop 1994 (inv. nr. NG-1994-37).

Afb. 17. Plaquette van ivoor met een voorstelling van drie Hollandse kooplieden met hun koopwaar in een sloep; met resten van een beschildering in rood en blauw.

H. 7 cm, Br. 16 cm.

CHINA, ca. 1750-1780.

Opm.: De belading van deze bij een Europees zeeschip behorende sloep is bijna gereed. De laatste breek- en kostbare waar wordt gestuwd. De middelste figuur heeft een Martavaan in beide handen, de rechter man legt zojuist een zachte baal tegen de twee kisten in de voorstevan aan. De hoogste in rang, links, maant tot voorzichtigheid. Dit alles gezien door de niets ontgaande ogen van een Chinees, die met vaardige hand een ogenblik uit het dagelijkse leven van drie Hollanders in de Oost heeft weergegeven.

Lit.: Cat. tent. *Wonen in de Wijde wereld*, Tropenmuseum Amsterdam, 1963, nr. 242; W.G.F.C. Rissink, 'Een ivoeren plaquette van Chinese makelij', *Verslagen en aanwinsten Stichting Cultuurgeschiedenis van de Nederlanders Overzee* 1968-1969, p. 37, met afb.; C.J.A. Jörg, *Porcelain and the Dutch China trade*, Den Haag 1982, pp. 51-53 en afb. 8. *Herk.:* Kunstzalen A. Vecht, Amsterdam 1963; CNO nr. 5. Aankoop 1994 (inv.nr. NG-1994-12).

Afb. 18. Wijn glas met in radgravure een gezicht op de plantages Schravenhage en Alida in Suriname.

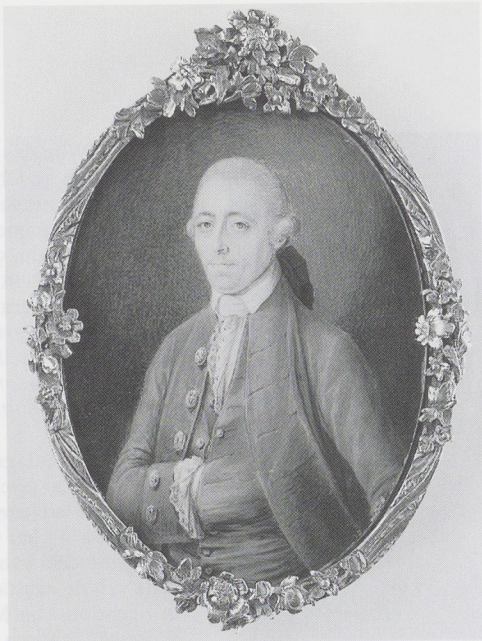
H. 23 cm, Diam. 9,6 cm.

NEDERLAND OF ENGELAND, ca. 1752-1775, de gravure door JACOB SANG, AMSTERDAM; boven de voorstelling gegraveerd 'T WELVAREN VAN D'PLANTAGIES SCHRAVENHAGEN EN ALIDA.

Opm.: De plantages Alida (ruim 450 ha) gelegen aan de Cottica en 's Hage aan de Perica (ca. 84 ha) waren het overgrote deel van de tweede helft van de achttiende eeuw in eigendom van Maria Anna Wossink, geboren Lemmers (1705-1789). De beide plantages, in die periode nog aanzienlijk vergroot, werden zeer zorgvuldig door de weduwe Wossink beheerd. Er werd onder andere suikerriet, katoen en cacao verbouwd. De toeschrijving van de gravure aan Jacob Sang is gebaseerd op twee zeer verwante en door Sang gesigndeerde en gedateerde glazen (1762 en 1764, Gemeente Museum, Arnhem en Burrell collection, Glasgow).

Lit.: 26e Oude Kunst en Antiekbeurs (1974), p. 55, met afb.; M.P.H. Roessingh, 'Een Surinaams erfstuk', *Verslagen en aanwinsten Stichting Cultuurgeschiedenis van de Nederlanders Overzee* (1974-1975), pp. 32-34, met afb.; P.C. Ritsema van Eck, *Glass in the Rijksmuseum*, Vol. 2, Zwolle/Amsterdam 1995, p. 212, nr. 224.

Herk.: Antiquair Wouter Brouwer, Hilversum 1974; CNO nr. 108. Aankoop 1994 (inv. nr. BK-1994-90).

Afb. 19. ANTOINE MAUCOURT (werkzaam Paramaribo 1781) Portret van Johannes Wesenhagen (1743–1803).

Miniatuur in waterverf op ivoor, ovaal, 12 x 8,5 cm. In gouden lijst met bloemdecoraties die aan de achterkant geopend kan worden. Aan de binnenzijde van de achterkant de inscriptie: *J. Wesenhagen / Geboren te Harderwijk / Den 11de Augt. 1743 / Geportretteert door den / Kunst Schilder / Antoine Maucourt, in de / Maand Jannuarij Ao. 1781 / Te Paramaribo.*

Opn.: Ondanks de vergaande stand van onze kennis over kunstenaars uit het verleden, zijn er nog een groot aantal lacunes. Eén daarvan betreft de blijkens het miniatuur uit de CNO-collectie op een hoog peil werkende Antoine Maucourt. Terwijl door het contemporaine opschrift geen misverstand over zijn identiteit kan bestaan, is niets over hem bekend. Hij komt niet voor in de lexica, met name het uitputtende L.R. Schidlof, *The miniature in Europe. In the 16th, 17th, 18th and 19th centuries* (Graz 1964), waarin aan

alle geregistreerde miniaturisten, hoe onbelangrijk ook, een lemma gewijd is. Voorlopig wordt aangenomen dat Antoine een zoon was van de in Parijs geboren portretschilder Charles Maucourt (1718–1768).

Over de voorgestelde is meer bekend. Johannes Wesenhagen huwde vóór 1780 met de evenals hijzelf uit Harderwijk afkomstige Anna Oosterbaan, de weduwe van P.Th. Greeber, arts aan het Militair Hospitaal te Paramaribo. Wellicht door zijn vrouw aangemoedigd verstrok het paar in 1780 naar de West, waar Wesenhagen zich als apotheker te Paramaribo vestigde. Het aanzien dat hij er genoot blijkt ook uit zijn aanstelling als kapitein der 'witte compagnie' van de schutterij. Terwijl de meesten die naar de koloniën gingen zich nog vóór hun vertrek lieten portretteren in Nederland, opdat de familieleden een aandenken zouden hebben, koos Wesenhagen de omgekeerde weg. Uit het opschrift moet men afleiden dat hij zich kort na aankomst in Paramaribo liet portretteren

door een toevallig in de koloniën aanwezige goede miniaturist, om dat portret waarschijnlijk te zenden naar zijn verwanten in het vaderland. Een mindere copie van het miniatuur bevindt zich bij de Rijksdienst Beeldende Kunst, Den Haag, inv.nr. C 903. *Lit.:* H.J. de Graaf, 'Het miniatuurportret van Johannes Wesenhagen', *Verslagen en aanwinsten Stichting Cultuurgeschiedenis van de Nederlanders Overzee* 1968–1969, pp. 50–51, met afb. *Herk.:* Nijstad Antiquairs Lochem n.v. (Oude Kunst- en Antiekbeurs, Delft 1968); CNO nr. 65 (aankoop met steun van het Prins Bernhard Fonds). Aankoop 1994 (inv.nr. sk-A-4900).

Summaries

ON THE RETIREMENT OF DR.
W.H. VROOM

BY H.W. VAN OS

In his book *La crise de la conscience européenne 1680-1715* Paul Hazard gives the encounter between the knight errant Don Quixote and the stay-at-home Don Diego de Miranda a new significance by relating it to the swing of the pendulum in history between restlessness and quietude. With Wim Vroom it was as if he had made that pendulum the mechanism of his own personality: he was both rebel and ruler, engaged and reflective, uncontrollable and reasonable, a born fighter seeking for harmony, all this especially in his moments of great agitation, albeit it was also precisely in those moments that he could rise above the swing of the pendulum.

Don Quixote was out of step with the ideals of his time and the non-topical or unfashionable has been a marked feature of Wim Vroom's rich career too. The years of archival study behind the thesis on the financing of medieval cathedral building, with which he gained his doctorate in 1982,

belonged to a period when there was absolutely no interest in archives in this country, in sharp contrast to the situation today. The 1978 exhibition on Dutch 19th-century history painting too is now widely seen as a pioneering venture. Conversely, this approach can also highlight ideas that everyone now seems to want to forget, witness the current exhibition in the Nieuwe Kerk on the history of social democracy in the Netherlands.

That as director of the Dutch History Department Wim Vroom also had his finger on the pulse of his own time is particularly clear from the photographic commissions and the related exhibitions. His original idea of documenting his own time not by collecting objects, but by having photographs made of salient themes and his great perseverance in carrying this through have resulted in a unique collection, which provides an exceptional opportunity for what Huizinga called 'the historical thrill'. Of all the subjects Wim Vroom was concerned with the one that seems to have had an integrating significance for his own person is that of the

secular relic, the subject of his inaugural lecture as professor at the University of Amsterdam. Seeing historical objects as relics is an approach that offers many possibilities, not least in devising a new presentation for the Rijksmuseum's collection.

Wim Vroom had a unique gift for evoking the past and his infectious enthusiasm and great personal involvement will long remain in our memory.

WANDERING ABOUT

BY H. HOENEVELD

The Documentary Photographic Commissions' farewell to Wim Vroom, which brought together nearly forty photographers and their patrons, was also a gathering of people who have chronicled developments in Dutch society for almost forty years. Some of them had carried out commissions at the outset of their careers, others as established photographers. Photo-journalists are certainly not least among those who have recorded and publicised social change, which is perhaps more obvious in Dutch society